

Die Fremde

(When We Leave) A film by Feo Aladag

Winner of the European Parliament Film Prize – LUX Prize 2010

BELGIQUE / BELGIË - BRUXELLES / BRUSSEL

БЪЛГАРИЯ - СОФИЯ

ČESKÁ REPUBLIKA - PRAHA

DANMARK - KØBENHAVN

DEUTSCHLAND - BERLIN

EESTI - TALLINN

ÉIRE / IRELAND - DUBLIN

ΕΛΛΑΔΑ - ΑΘΗΝΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ESPAÑA - MADRID, BARCELONA

FRANCE - PARIS, MARSEILLE, STRASBOURG

ITALIA - FIRENZE, MILANO

ΚΥΠΡΟΣ - NICOSIA

LATVIJA - RĪGA

LIETUVA - VILNIUS

LUXEMBOURG - LUXEMBOURG

MAGYARORSZÁG - BUDAPEST

MALTA - VALLETTA

NEDERLAND - DEN HAAG

ÖSTERREICH - WIEN

POLSKA - WARSZAWA

PORTUGAL - LISBOA

ROMÂNIA - BUCUREȘTI

SLOVENIJA - LJUBLJANA

SLOVENSKO - BRATISLAVA

SUOMI / FINLAND - HELSINKI / HELSINGFORS

SVERIGE - STOCKHOLM

UNITED KINGDOM - MANCHESTER, EDINBURGH, GLASGOW

1 FILM

23 LANGUAGES

27 EUROPEAN COUNTRIES

For the first time ever, one film subtitled or adapted in the 23 official languages of the European Union (EU) screened in all 27 EU countries at the same time (May 2011).

Screenings are by invitation only

luxprize.eu

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΑΡΛΑΜΕΝΤΟΣ / PARLAMENTO EUROPEO / EUROPSKY PARLAMENT / EUROPA-PARLAMENTET / EUROPEISCHES PARLAMENT / EUROOPA PARLAMENT / EVROPSKO KOLOBOVAKO / EUROPEAN PARLAMENT / PARLAMENT EUROPEEN / PARLAMENT NA NEOPRA / PARLAMENTO EUROPEO / EUROPA PARLAMENTAS / EUROPOS PARLAMENTAS / EUROPAI PARLAMENT / IL-PARLAMENT EWROPEW / EUROPEES PARLEMENT / PARLAMENT EUROPEJSHI / PARLAMENTO EUROPEU / PARLAMENTUL EUROPEAN / EUROPSKY PARLAMENT / EVROPSKI PARLAMENT / EUROOPAN PARLAMENTTI / EUROOPAPARLAMENTET

THE EUROPEAN PARLIAMENT IS COMMITTED TO CULTURE

Esipuhe

Eurooppalainen kulttuurikenttä on äärimmäisen pirstaleinen. Vaikka kuvanveisto, maalaustaide, musiikki, runotaide, tanssi ja kirjallisuus ovat Euroopassa hyvin elinvoimaisia, niitä on vaikea viedä alkuperämaiden ulkopuolelle. Hyvin harvat taiteilijat ja teokset ylittävät kotimaansa rajat ja löytävät yleisöä kaukana synnyinsijoistaan.

Elokuva ei tee tästä poikkeusta. Vaikka sen voima ja rikkaus on peräisin Euroopan kulttuurien ja kielten kaleidoskoopista, tämä monimuotoisuus aiheuttaa sille myös haittaa. Alkuperäinen kieli, jolla elokuva on kuvattu, on este sen levittämiselle monikielisillä markkinoilla.

Siinä onkin elokuvien jakelun ongelman ydin Euroopassa: luoda eri kielten muodostamasta esteestä huolimatta puitteet elokuvan ja yleisön kohtaamiselle.

Euroopan parlamentin myöntämällä LUX-palkinnolla halutaan puuttua tähän ongelmaan tekstittämällä elokuva ainakin EU:n 23 virallisella kielellä – alkuperäisversiota voidaan mukauttaa näkö- tai kuulovammaisten tarpeisiin – ja toimittamalla joko digitaalinen tai valokemiallinen kopio kaikkiin EU:n 27 jäsenvaltioon.

Vuoden 2010 LUX-palkinto myönnettiin Feo Aladagin ensimmäiselle pitkälle elokuvalle *Die Fremde*. Elokuva esitetään toukokuun aikana EU:n 23 virallisella kielellä ja kaikissa 27 jäsenvaltiossa Eurooppa-päivän merkeissä.

Tämän aloitteen avulla Euroopan parlamentti luo puitteet julkiselle eurooppalaiselle foorumille. Se tarjoaa unionin kansalaisille tilaisuuden tutustua yleisesti kiinnostavaan aiheeseen ja sen jälkeen keskustella siitä.

Elokuvasa käsitellään ns. kunniarikoksia, jotka ovat perheenjäsenten yleensä naisiin tai tyttöihin kohdistamia väkivallantekoja, koska heidän katsotaan häpäisseen perheen kunnian.

Keräämällä yhteen kansalaisten kiinnostus ja mielipiteet eri puolilla Eurooppaa toiminnan, ajan ja paikan avulla pyritään vastaamaan seuraavaan kysymykseen: „Mitä Euroopan unionin kansalaisuus tarkoittaa?“.

Toivomme, että seuraatte Umayn ja hänen poikansa askeleita yhtä liikuttuneina kuin me. Toivomme myös, että seuraavat rivit tukevat pohdintojanne ja auttavat herättämään julkista keskustelua.

Isabelle Durant

Euroopan parlamentin
varapuhemies

Stavros Lambrinidis

Euroopan parlamentin
varapuhemies

Doris Pack

Euroopan parlamentin
kulttuuri- ja
koulutusvaliokunnan
puheenjohtaja

Vieras (Die Fremde)

Euroopan parlamentin myöntämän Prix LUX 2010 palkinnon saanut elokuva

Feo Aladagin elokuva

Saksa, 2010, 1 tunti 59 minuuttia

Näyttelijät: Sibel Kekilli (Umay), Nizam Schiller (Cem), Derya Alabora (äiti), Settar Tanriogen (isä), Serhad Can (Acar), Tamer Yigit (Mehmet), Almila Bagriacik (Rana)

Esittely

Elokuvan *Die Fremde* (Vieras) käsikirjoittaja, ohjaaja ja tuottaja Feo Aladag käsittelee yleismaailmallista teemaa eli ristiriitaa itsensä toteuttamisen sekä yhteiskunnan ja perheen asettamien paineiden välillä. Hän piirtää muotokuvan nuoresta turkkilaisesta naisesta, Umaysta, joka päättää elää itsenäistä elämää, vaikka kulttuuriperinteen mukaan naisilta vaaditaan alistumista miesten – joko aviomiehen, isän tai veljen – tahtoon. Kertomus sijoittuu Saksaan (jossa Umay on kasvanut ja johon hän palaa perheensä luokse) ja Turkkiin (jossa hän on naimisissa ja asuu appivanhempiansa luona), minkä vuoksi se liittyy aihepiiriiltään Euroopan kulttuurien yhteensovittamiseen.

Tässä asiakirjassa esitellään katsojan luettavaksi seuraavia aiheita:

- **johdanto**, joka käsittelee kunnariikoksia koskevaa todellisuutta
- **kertomuksen analysointi**, jossa tutkitaan ensin ristiriitaa Umayn itsenäisyyspyrkimyksen ja hänen perheensä puolustaman tradition välillä, sitten elokuvan draamallista etenemistä ja lopuksi elokuvan feminististä ulottuvuutta
- **analyysi muutamista elokuvassa *Die Fremde* toteutetuista elokuvallisista keinoista.**

Analyyysi koostuu kehysteksteistä, joissa viitataan tiettyihin kohtauksiin. Näin voidaan määritellä, mikä on kohtausten merkitys, ja saadaan aiheita pohdinnoille. Esitetyt kysymykset auttavat toivon mukaan aloittamaan keskustelun elokuvasta.

Johdanto

Kunnariikokset: todellisuudesta elokuvaksi

Feo Aladag ryhtyi ensimmäistä kertaa tutkimaan naiseen kohdistuvaa väkivaltaa Amnesty Internationalin pyynnöstä. Tarkoituksena oli ohjata kaksi valistusfilmiä. Lyhytfilmien jälkeen ohjaaja ei saanut aiheesta mielestään. Päinvastoin, vastaamatta jäi liikaa kysymyksiä ja tiedotusvälineet paljastivat yhä uusia "kunnariikoksia". Tämän vuoksi ohjaaja päätti ryhtyä tutkimaan ongelmaa syvemältä. Aluksi hän teki pitkän kyselytutkimuksen lähinnä uhrien keskuudessa ja laati sitten sen pohjalta käsikirjoituksen ja fiktioelokuvan.

Naisiin kohdistuva väkivalta ja erityisesti "kunnariikokset", joista *Die Fremde* kertoo, ovat tosielämän ilmiötä.

Kunnariikokset ovat yleensä perheenjäsenten tekemiä väkivallantekoja, jotka kohdistuvat naiseen tai tyttöihin, koska nämä ovat "häväisseet" perheen kunnian. "Häväisty kunnia" on varsin epämääräinen ja subjektiivinen käsite. Kyse on oikeastaan siitä, että rangaistaan joko todellisesta tai oletetusta moraalittomasta käyttäytymisestä. "Rangaistus" voi äärimmäisessä muodossaan olla murha, mutta myös mikä tahansa pahoinpitelyn muoto (silpominen, kasvojen turmeleminen tms.). "Moraalittomaksi" käyttäytymiseksi voidaan katsoa avioliiton ulkopuolinen sukupuoliuhde (toisinaan kyse voi olla jopa raiskauksesta), kieltäytyminen järjestetystä avioliitosta tai mikä tahansa muu yritys välttää perheen miesten harjoittamaa valvontaa.

Kunnariikoksia tiedetään tehtävän useiden eri maiden patriarkalisissa yhteisöissä. Yhteisöissä, joissa kunnariikoksia tehdään, on määräävänä tekijänä juuri tämä kulttuurillinen ja sosiologinen piirre, patriarkaalinen järjestelmä, ei siis uskonto. Patriarkaatti on tavallista islamilaisissa yhteisöissä, mutta islamia ei voi pitää syyppäänä "kunnariikoksiin". Sen sijaan syyllisenä on pidettävä vanhentunutta maailmankuvaa, jossa naisten ja tyttöjen on alistuttava perheen miesten valtaan.

YK:n arvio kunnariikosten määrästä koko maailmassa on 5 000 tapausta vuodessa, mikä on todennäköisesti liian alhainen. Ilmiön laajuutta on hyvin vaikea arvioida, koska syytettä ei aina nosteta, koska rikos naamioidaan usein onnettomuudeksi tai itsemurhaksi,

koska häpeä tai uhkaaminen estävät lähipiiriä tai uhria puhumasta tai koska uhri itse ei aina koe itseään uhriksi vaan syylliseksi, joka ansaitsee tulla rangaistuksi.

Elokuvan päähenkilön Umayn tarina on tavallaan tiivistelmä useista eri tarinoista ja on näin ollen luonteeltaan esimerkinomainen.

Kertomuksen analyysi

Itsensä toteuttamisen ja kulttuuriperinteen välinen ristiriita

Umayn toiveet kuvastavat hyvin ns. kehittyneiden yhteiskuntien arvossa pitämää ihannetta, itsensä toteuttamista. Hän haluaa todella "kaiken". Hän haluaa päättää, saako lapsen vai ei (elokuvan alussa hänelle tehdään abortti), jättää aviomiehensä, jota hän ei rakasta (tai ei rakasta enää), palata asumaan Saksaan, aloittaa siellä opinnot, hakea itselleen työpaikan, elää itsenäistä elämää, rakastua uudelleen, pitää poikansa itsellään ja lisäksi vielä säilyttää läheistensä rakkauden ja kiintymyksen.

Hänen äitinsä on ensimmäinen, joka oman viitekehityksensä mukaisesti sanoo hänelle, että hänen toiveensa menevät liian pitkälle: "Sinä haluat liikaa, lakkaa unelmoimasta". Äiti sanoo myös, että naisena ja äitinä joutuu tekemään uhrauksia, mikä saa Umayn esittämään heti kiivaan vastalauseen.

Saksassa länsimaisten arvojen piirissä kasvaneen Umayn ei varmaankaan ole helppo myöntyä siihen, että jostakin olisi luovuttava. Hän on varmastikin pitänyt tärkeänä itsensä toteuttamista. Siksi hän elää niin kuin itse haluaa. Näin tehdessään hän nousee vastustamaan perhettään, joka kunnioittaa traditiota, jonka mukaan naisten on alistuttava miesten tahtoon. Umayn perheessä – ja yleensä yhteisössä, jossa hän elää – ihanteena on kuuluminen ryhmään, jossa kullakin on oma, lähinnä sukupuolen mukaan määräytyvä asemansa. Yksilönvapauden ehtona on, että kunnioitetaan ylempiä instansseja: perhettä, uskontoa ja sen asettamia kieltoja, miesten johtavaa asemaa. Perhe ei tahdo hyväksyä, että Umay on jättänyt aviomiehensä, vaikka tietääkin, että tämä oli väkivaltainen vaimoan kohtaan. Sen sijaan täysin sietämätöntä yhteisön silmissä on, että Umay vei poikansa mukanaan eikä suostu "palauttamaan" häntä isälleen.

Umay pitää järkähtämättä kiinni kannastaan, samoin perhe, johon vaikuttaa voimakkaasti yhteisön muiden

jäsenten silmälläpito. Tilanne johtaa konfliktiin, joka on äärimmäisen väkivaltainen.

Voisi sanoa, että tässä konfliktissa on vastakkain kaksi maailmankäsitystä: toisessa etusijalla on yksilö ja hänen toiveensa, toisessa yhteisö ja sen organisaatio. Umayn työnantaja Gül sanoo saman asian seuraavasti: "Jos perheesi joutuu valitsemaan sinut ja yhteisön, se ei missään tapauksessa valitse sinua".

Draamallinen eteneminen: rakkaudesta vihaan

Saamme seurata perhesuhteissa tapahtuvaa traagista huononemista, joka alkaa siitä hetkestä, jolloin Umay palaa perheensä luokse Berliiniin, ja päättyy elokuvan loppuun, jolloin hänen veljensä yrittävät tappaa hänet. Vielä silloin, kun Umay saapuu Berliiniin poikansa Cemin kanssa, Aslanin perhe ottaa heidät vastaan hyvin iloisena ja rakastavana. Hyvin nopeasti iloon sekoittuu levottomuutta. Umay ilmoittaa, ettei hän aio palata Turkkiin aviomiehensä luo. Perhe haluaa uskoa, että kyse on vain päänäpistä ja että Umay tulee "järkiinsä". Umay on kuitenkin päättäväinen ja kieltäytyy noudattamasta vanhempiensa neuvoja, jotka pian muuttuvat käskyiksi. Kun Cem yritetään siepata ja viedä isänsä luokse, Umay pakenee ja joutuu perheen hylkäämäksi. Lopulta Umay saa elää haluamaansa itsenäistä elämää ja aikoo perustaa perheen toisen miehen kanssa, mutta Umayn onnistuminen saa hänen isänsä ja veljensä ryhtymään murhayritykseen.

Draama etenee monivivahteisesti. Umayn ja hänen perheensä välistä konfliktia pahentaa toinen ristiriita: ristiriita perhettä kohtaan tunnetun rakkauden ja henkilökohtaisen vakaumuksen välillä. Jokainen Aslanin perheen jäsenistä tuntee hetkittäin repeytyvänsä kahtia: he rakastavat Umayta ja Cemiä, mutta eivät pääse nuoren naisen kanssa minkäänlaiseen yhteisymmärrykseen.

Isä horjuu kaiken aikaa kahden suhtautumistavan välillä: rakastaako tytärtään ja tuntee hellyyttä tätä kohtaan vai rangaistako häntä ja työntää hänet luotaan. Molemmat ovat spontaaneja reaktioita, ja välillä hän yrittää "järkevää" vuoropuhelua ja sovittelua. Näemme, kuinka hän peittelee tytärtään vuoteeseen, nauraa tämän kanssa televisio-ohjelmaa, katselee tytärtä ikkunasta, estää Cemin sieppausyrityksen, pyytää anteeksi tyttäreltään – mutta myös, kuinka hän lyö tytärtään, loukkaa häntä, valmisteleo pojan sieppausta ja osallistuu siihen, sulkee talonsa

overtyttyäreltä ja viimein antaa määräyksen tappaa hänet...

Tämä kahtiajakautuminen on nähtävissä selvimmin isässä, mutta myös muut perheenjäsenet kokevat samaa. Jopa kaikkein ankarin perheenjäsen, Mehmet, itkee sen jälkeen kun perhekokous on päättännyt, että Umayn on kuoltava. Myös nuori veli Acar on järkyttynyt, ja häntäkin rakkaus sisarta kohtaan ja toisaalta perheen ja yhteisön paine repivät eri suuntiin. Hänen ja Umayn suhde on etuoikeutettu, mistä todisteena ovat jälleennäkemisestä kertovat kohtaukset ja niissä ilmenevä yhteisymmärrys. Acar ei kuitenkaan voi kieltäytyä hänelle annetusta tehtävästä eli Umayn surmaamisesta. Viime hetkellä hän kuitenkin luopuu tehtävästä.

Ranan henkilökuva on ristiriitaisempi: nuoren rakkautensa vallassa oleva tyttö on onnellinen saadessaan takaisin isonsiskonsa ja voidessaan uskoutua tälle. Hän ottaa kuitenkin etäisyyttä, kun Umay varoittaa häntä antautumasta liian varhain rakkaudelle, ja varsinkin silloin, kun Umayn itsenäistymispyrkimykset vaarantavat hänen avioliittonsa.

Umayn äiti puolestaan on varsin hankalassa tilanteessa. Hänessä kahtia repeytyminen ilmenee parhaiten, joskin se on hienovaraista. Hän tuntee sekä hellyyttä ja empatiaa (hän syleilee tyttärtään huomattuaan lyöntien jäljet tämän kehossa, hän antaa talismaanin tyttärensä suojelemiseksi, hän huolestuu Umayn lähdettyä kotoaan jne.) että paheksuntaa ja kiukkua (hän yrittää saada tyttärensä muuttamaan mielensä, suuttuu, valittaa, että tytär on tuhonnut perheen kunnian, ja on läsnä, kun Cem yritetään siepata jne.). Äitinä hän varmasti kärsii tyttärensä puolesta, mutta todennäköisesti hän on naisena itse joutunut tekemään uhrauksia, jotka olisivat turhia, jos hän nyt myöntäisi tyttären olevan oikeassa.

Feministinen puheenvuoro

Kun Umay vaatii saada elää itsenäistä elämää, jonka kaikkia ulottuvuuksia hän itse hallitsee, hän vaatii epäsuorasti yhtäläisiä oikeuksia naisille ja miehille. Vaikka naisten ja miesten yhtäläiset oikeudet onkin saavutettu teoriassa tai lain edessä, todellisuus on toisenlainen. Feo Aladagin elokuvaan sisältyy selvästi feministinen puheenvuoro, joka käy ilmi Umayn emansipaatiotoiveista ja elokuvan naispuolisten henkilöiden solidaarisuudesta. Miesten ylivalta taas ilmenee miespuolisten henkilöiden puheessa, ja sitä vahvistaa epäsuorasti Umayn pojan suuri merkitys.

Patriarkaalinen ympäristö

Umayn palatessa perheensä luo Saksaan hänet otetaan vastaan iloiten ja rakastaen, mutta hänen päätöksensä olla palaamatta miehensä luo aiheuttaa ensin levottomuutta ja sitten suuttumusta. Kyse on siitä, että nainen ei saa valita vapaasti kohtaloaan. Tätä ei suoraan kielletä, kuten Umayn ja hänen isänsä keskustelusta käy ilmi: nuori nainen muistuttaa isäänsä siitä, että tämä on aina ihaillut Béchir-setää, joka on kulkenut omaa tietään. Isä vastaa, ettei tytär voi verrata itseään setään. "Miksen?", kysyy tytär. "Koska se vaan on niin!", vastaa isä ja päättää keskustelun. Vaikka isän on mahdotonta sanoa ääneen, että miehet ovat vapaita ja että naisten on alistuttava miesten valtaan, miesten ylivalta on ilmiselvää.

Elokvassa on useita muita elementtejä, jotka ovat samansuuntaisia. Umaylle annetaan ensin neuvoja ja sitten käskyjä: sinun paikkasi on miehesi vierellä, et voi viedä poikaasi pois isänsä luota jne. Kun Umay pitää päänsä, isä sanoo olevansa pahoillaan, ettei tämä ole syntynyt pojaksi.

Toisaalta perheen miehet käyttäytyvät heille tarkoitettujen sääntöjen mukaan: isä antaa pojalleen Acarille korvapuustin, koska tämä ei ole käyttäytynyt "kuin mies", miehet menevät yhdessä moskeijaan, he kokoontuvat tekemään tärkeitä päätöksiä... Kun tilanne päättyy umpikujaan, isä menee vanhan miehen luo pyytämään neuvoa.

Myös Cemin, Umayn pojan, rooli ilmaisee paljon. Voi olettaa, että jos kyseessä olisi ollut pieni tyttö, kertomus olisi saanut aivan toisen käänteen. Jotkin yksityiskohdat ovat varmaankin vähemmän merkityksellisiä, kuten pojan kanssa leikkivien isoisän ja Mehmet-enon huolehtiva asenne, tai se, että samat miehet vievät pojan mukanaan moskeijaan (tämä on kuin virallinen johdatus sisälle miesten yhteisöön). Varsinkin Cemin palauttaminen isälleen olisi varmaan ollut vähemmän tärkeää, jos Cem olisi ollut tyttö. Lisäksi se, mistä Umay-äitiä syytetään (pojan vieminen pois isän luota), sallitaan mielihyvin isälle, koska Umayn vanhemmat osallistuvat lapsen sieppausyritykseen.

Naisten solidaarisuus

Naisilla on patriarkalisessa ympäristössä oma elinpiirinsä. Appivanhempiansa luona asuva Umay jakaa aborttia koskevan salaisuutensa kälynsä kanssa. Tämä toimii myös apuna välikohtauksessa, koska Cem on silloin hänen luonaan. Kun Umay palaa vanhempiansa luo Berliiniin, hän kertoo äidilleen ja sisarelleen

Ranalle päätöksestään olla palaamatta miehensä luo. Perheen isälle ei kerrota heti, että paluu Saksaan on lopullinen.

Pakopaikkana olevassa majatalossa Umayn vastaanottaa nainen, jonka kanssa Umay vaihtaa myöhemmin paljon puhuvan katseen. Carmenin katseesta näkyy empatia ja Umayn katseesta kiitollisuus. Vielä hieman myöhemmin hän pääsee ystävättärensä Atifen luo. Kaikkein esikuvallisina naispuolinen henkilö on kuitenkin epäilemättä Umayn työpaikkana olevan ravintolan johtaja. Hän asettuu puoltamaan Umayta tämän vanhempia vastaan. Tällöin hän pitää rohkean ja perinpohjin feministisen puheenvuoron. Ensiksi hän kumoaa isän puheet siitä, että Umay muka ei enää haluaisi tavata perhettään. Sitten hän pyytää isää näyttämään hyvää esimerkkiä, koska hän on mallina pojilleen. Nainen lisää, että isän on pidettävä huolta kaikista lapsistaan, ja vihjaa, että tämä voisi myös menettää poikansa... Näin hän hyvin taitavasti korostaa isän roolia ja varoittaa tätä tekemästä väärää päätöstä. Nainen osoittaa rohkeutta, koska hän uskaltaa vastustaa perheen isää, ja on samalla diplomaattinen korostaessaan isän roolia mallina. Kun hän isän kanssa käydyn keskustelun epäonnistuttua lähtee pois vanhempien luota, hän luo merkitsevän katseen Umayn äitiin, aivan kuin haluaisi sanoa: "Olette hänen vaimonsa, yrittäkää pehmittää häntä.". Kun isä lähtiessään toivottaa hänelle Jumalan varjelusta, hän vastaa itsevarmasti, jopa hieman uhmakkaasti, ettei Jumalalla ole mitään tekemistä tämän asian kanssa.

Emansipaatio ja määrätietoisuus

Tarkastelemalla asioita Umayn näkökulmasta katsoja pyritään saamaan hänen puolelleen, jakamaan hänen toiveensa. Suurin osa katsojista samaistuu epäilemättä nuoreen naiseen ja pitää hänen emansipaatiotoiveitaan oikeutettuina.

Vaikka katsoja aavistaakin, että hänellä on edessään vaikeuksia, hänen määrätietoisuutensa on osoitus voimasta, joka häntä ajaa eteenpäin. Hän tekee hyvin rajuja tekoja, muun muassa polttaa passinsa, jotta paluu Turkkiin olisi ellei mahdotonta niin ainakin hyvin ongelmallista. Kun hänen isänsä ilmoittaa aikovansa palauttaa Cemin Kemalille, heidän välilleen puhkeaa erittäin ankara riita, jonka aikana Umay tarttuu veitseen ja viiltää ranteensa auki. Myöhemmin hän ilmaantuu sisarensa Ranan häihin, vaikka häntä ei ole kutsuttu. Hänet häädetään juhlista, mutta hän palaa takaisin protestoimaan sitä, että hänen poikansa

on kutsuttu: hän nousee korokkeelle ja tunnustaa julkisesti, että hän on "häväissyt perheensä kunnian". Umayn vapaudenjano tulee ilmi myös siinä, että hän kieltäytyy tottelemasta mitään määräyksiä. Sen lisäksi, että hän ei tottele perheensä määräyksiä palata takaisin miehensä luo poikansa kanssa, hän ei tottele myöskään pakopaikan vastuuhenkilön määräystä olla ottamatta enää yhteyttä perheeseensä. Umay ei hyväksy myöskään Atifen neuvoja, kun tämä ehdottaa, että Umay nostaisi syytteen veljeään Mehmetiä vastaan.

Elokuvan julisteessa näkyy Umayn profili, kun hän osoittaa isälleen kunnioitusta koskettamalla otsallaan tämän käden selkämystä. Isän tullessa töistä päivänä, jolloin Umay on palannut Saksaan, Cem tekee saman eleen isoisälleen, mikä on hyvin liikuttavaa. Isoisä sanoo tällöin: "Toivon, että sinuakin kunnioitetaan.". Miten tämä kohtaaminen liittyy elokuvan aiheeseen? **Mitä tämä kohtaaminen kertoo perheen arvoista? Miten kohtaamisen voi tulkita uudelleen elokuvan päätyttyä?**

Sen jälkeen kun Umay on ajettu pois Ranan häistä ensimmäisen kerran, hän tulee uudelleen ja protestoi julkisesti sitä, että hänen poikansa Cem on otettu vastaan perheenjäsenenä. Tämä skandaalimainen teko, jossa Umay, paradoksaalista kyllä, paljastaa heikkoutensa, saa aikaan sen, että isä nousee ja ottaa askeleen eteenpäin, mutta pysähtyy paikoilleen. Mehmet puolestaan haluaa lopettaa tämän häiriötä tuottavan kohtaamisen ja pakottaa Umayn lähtemään ulos väkivaltaa käyttäen. **Mitä jos isä olisi jatkanut liikettään... Miten hän olisi voinut reagoida? Mitkä olisivat olleet seuraukset?**

Kertomuksen esittämässä patriarkalisessa ympäristössä pojan kuolema on ehkä vielä surullisempi tapahtuma kuin tytön kuolema... Ongelmaan ei ole löytynyt ratkaisua, ja Mehmet vain pahentaa tilannetta, kun Cem kuolee tapaturmaisesti.

Mitä seurauksia tällä tapahtumalla voisi olla eri henkilöille ja heidän välisilleen suhteille? Mitä seurauksia olisi ollut siitä, jos Mehmet olisi saavuttanut tavoitteensa: Umay olisi tapettu ja Cem jäänyt henkiin?

Elokuvallinen teho

Elokuvan *Die Fremde* rakenteessa on käytetty joidakin erityisiä keinoja, jotka puhuttelevat katsojaa. Arvoitukset, ellipsit ja vihjaukset saavat katsojan esittämään kysymyksiä, tekemään olettamuksia,

tulkitsemaan kohtauksia ja joskus tulkitsemaan ne uudelleen. Nämä ovat kaikki keinoja, jolla voidaan tehostaa elokuvaa ja pitää yllä yleisön mielenkiintoa. Filmi alkaa jaksolla, joka kuvaa kertomuksen jälkeistä aikaa (vasta lopussa paljastuu, mitä aikaa alussa kuvataan) ja on monin tavoin arvoituksellinen.

Valkokangas on musta, ja kuuluu, kun lapsi sanoo "äiti". Ensimmäisissä kuvissa näkyy takaapäin nuori nainen ja nuori mies, jotka kävelevät rinta rinnan kadulla. Lähikuvassa on nuoren miehen profiili. Hän näyttää harmistuneelta ja levottomalta. Nuori nainen taluttaa lasta ja osoittaa miehelle hellyyttä: hän koskettaa kädellään miehen selkää. Sitten mies pysähtyy. Nainen kävelee hieman eteenpäin, kääntyy ja näkee, että nuori mies tähtää häntä aseella. Tämän kuvan jälkeen seuraa ellipsi, sillä seuraavassa kuvassa näkyy nuori mies (ilman asetta) juoksemassa katuä pitkin. Seuraavaksi näemme hänet bussissa hengästyneenä. Hän näkee ulkona jotain, joka kiinnittää hänen huomionsa ja jota hän katselee pitkän aikaa. Avausjakso synnyttää useita kysymyksiä: Kuka sanoo "äiti"? Missä yhteydessä se sanotaan? Keitä ovat nämä ihmiset, joita kadulla seurataan? Mitä yhteyksiä heillä on? Miksi nuori mies uhkaa raa'asti nuorta naista, jonka hän näyttää kuitenkin hyvin tuntevan? Miksi mies pakenee juosten? Mitä on tapahtunut uhkauksen ja nuoren miehen paon välisenä aikana? Ampuiko mies? Missä ase on? Mikä kiinnittää miehen huomion hänen ollessaan bussissa?

Kaikkiin näihin kysymyksiin saadaan vastaus filmin lopussa. Filmissä on muitakin jaksoja, joissa käyte-tään hyväksi ellipsejä ja vihjauksia. Tärkein on Turkin matkaa kuvaava jakso, joka alkaa kuvalla maaseudulla ajavasta linja-autosta. (Voisi luulla, että linja-autossa on Umay, koska edellisessä kohtauksessa hän sanoi Stipelle, että hän aikoo lähteä pois...) Tosiasiassa linja-autossa on Umayn isä, joka matkustaa Turkkiin. Hän saapuu kylään ja menee sisään vaatimattomaan taloon, jossa nukkuu yksi henkilö. Seuraavassa kuvassa isä istuu vastapäätä kyseistä henkilöä, joka on nyt hereillä. Hän on vanha mies. Sitten isä lähtee pois. Kohtaus on täysin äänetön, eikä tiedetä, kuka vanhus on ja mitä on puhuttu. Voidaan arvata tai tulkita jälkeensä, että Umayn isä on lähtenyt kysymään "viisaalta mieheltä" (ehkä omalta isältään) neuvoa tyttärensä aiheuttamaan ongelmaan ja että häntä on neuvottu tappamaan Umay...

Huomattava on myös perheen miesten hiljainen neuvonpito, jossa Acar saa tehtäväkseen surmata Umayn, ja sen jälkeen tulevat kaksi mykkää kuvaa:

Acar on huoneessaan ja lyö nyrkillä pöytään, Mehmet itkee. Myös sairaalakohtaus, jossa isä pyytää anteeksi Umaylta, voidaan tulkita kahdella tavalla: Umay luulee (kuten varmaan moni katsoja), että anteeksipyyntö koskee aiheutettuja kärsimyksiä, erityisesti karkottamista perheestä, mutta tosiasiassa anteeksipyyntö koskee tulevaa väkivallantekoa ...

Vihjauksien ja ellipsien avulla käsikirjoituksen yllätyksellisyys saadaan säilymään. Katseet, eleet ja lopulta näyttelijöiden panos korvaavat runsain mitoin sanojen vähyyden.

Anne Vervier
Les Grignoux (Liège, Belgia)
www.grignoux.be

les grignoux

Kokoelmassa "Écran large sur tableau noir" Les Grignoux -ryhmä julkaisee pedagogisia paketteja (yli 300 kpl) pääosin Euroopasta peräisin olevista elokuvista. Nämä opettajille mutta myös elokuvanystävälle tarkoitettut paketit sisältävät monia originelleja luku- ja pohdin-taehdotuksia kustakin kokoelman elokuvasta.

